

INVESTIGACIÓ I CONEIXEMENT PSICOSOCIAL 26960

Data de la última revisió del programa: 11.07.08

Departament de Psicologia Social

Professor: Félix Vázquez: Teoria (Mòduls 10 i 50). Pràctiques de laboratori (PL11, PL12, PL51 i PL52). Docència tutoritzada.

Consultes relacionades amb l'assignatura:

<http://psicologiasocial.uab.es/campus/course/view.php?id=34>

OBJECTIUS GENERALS DE L'ASSIGNATURA

1. Iniciar-se en els processos de problematització de qüestions psicosocials i del disseny i realització de recerques psicosocials.
2. Aprendre a construir instruments per a l'anàlisi de les relacions socials, aprofundint en els aspectes pràctics i utilitaris de cadascuna de les tècniques que s'estudien.
3. Adquirir, a partir de la reflexió i de la pràctica, criteris que permetin avaluar la pertinència en utilitzar mètodes i tècniques tant en recerques pròpies com alienes.
4. Elaborar projectes, desenvolupar recerques i redactar informes d'investigació.

TEMARI

1. La recerca en Psicologia social i la construcció del coneixement

Característiques de la recerca en ciències socials i producció del coneixement psicosocial. Metodologia, mètode i tècniques. Les polaritats quantitatiu-qualitatiu i investigació bàsica-aplicada. Ètica i política de la recerca: els efectes del saber psicosocial.

2. La planificació i els procediments del procés d'investigació

Panoràmica general del itinerari de la investigació: fases i etapes en el procés de recerca, la programació de la recerca. El disseny i la planificació del procés d'investigació. La selecció del tema, del problema i de la pregunta d'investigació. El procés de problematització, la construcció del marc teòric i la justificació de la investigació. La formulació dels objectius de recerca.

3. Els dispositius de construcció de dades: el mètode lingüístic

El llenguatge i el sentit: la dimensió simbòlica de les relacions humanes. Característiques de la interlocució cara a cara. Les entrevistes individuals i grupals. Elements implicats en la situació d'entrevista, el disseny i la preparació de les

entrevistes, el desenvolupament i la conducció d'entrevistes. Els qüestionaris i les escales.

4. Estratègies de selecció d'informants

El mostreig teòric i el mostreig estadístic. Configuració i definició d'atributs. Mètodes de mostreig. Planificació de les entrevistes individuals i les entrevistes grupals: el mostreig teòric i el mostreig categorial.

5. El dispositiu d'anàlisi de dades: l'Anàlisi de contingut categorial

La versió qualitativa i la versió quantitativa. La selecció d'unitats de registre i de context. Pautes analítiques i objectius de recerca. La interpretació i la sobreinterpretació.

6. L'informe d'investigació: estructura i redacció

La presentació de les troballes. El context de comunicació. La construcció del discurs. L'estil de la redacció.

7. L'avaluació de la recerca

L'avaluació com a font reflexiva. Punts nodals de l'anàlisi tècnic. L'avaluació de la recerca com a procés invers d'investigació.

Temps de dedicació no presencial estimat: 27 hores.

PRÀCTIQUES DE LABORATORI

Les pràctiques es realitzaran en grups configurats per un màxim de 3 estudiants.

Les sessions estaran dedicades a la realització de les diferents accions que constitueixen les fases i etapes que configuren una investigació a partir d'uns objectius d'investigació originals.

En aquest sentit, les sessions funcionaran com a espai de treball, així com d'assessorament i tutorització. L'objectiu és que, en cada sessió, s'acompleixen les activitats programades per tal de dur a terme exitosament la investigació.

Després de cada activitat o conjunt d'activitats, el grup de treball haurà d'entregar un esborrany amb el procés i els resultats corresponent a aquestes activitats. Cadascun d'aquest esborrany constituirà una anticipació dels diferents apartats que hauran de conformar l'informe d'investigació final.

A tal efecte, a principi del semestre es proporcionarà un calendari que serà d'**obligat compliment** i que marcarà les diferents fases i etapes per les quals la investigació ha de passar i que, simultàniament, garantirà que la recerca compleix amb els terminis raonables de realització.

Els continguts concrets que s'hauran de desenvolupar en aquestes diferents activitats són:

1. Apropament i debat sobre la qüestió d'investigació i elaboració d'una programació de la recerca.
2. Selecció del tema, del problema i de la pregunta d'investigació.
3. Formulació dels objectius de recerca.
4. Selecció d'informants.
5. Construcció i aplicació de les eines de recollida d'informació.
6. Transcripció d'entrevistes.
7. Anàlisi de les dades obtingudes i interpretació dels resultats en funció dels objectius d'investigació.
8. Redacció de l'informe d'investigació.
9. Avaluació de la recerca en totes les seves dimensions constitutives.

Temps de dedicació no presencial estimat: 50 hores.

DOCÈNCIA TUTORIZADA

Consistirà en la realització d'un exercici d'**anàlisi d'un informe de recerca** a fi d'identificar i avaluar el plantejament, la formulació i l'execució d'una investigació.

El propòsit fonamental d'aquest exercici és que l'estudiant mitjançant l'anàlisi d'un procés de recerca pugui reforçar els coneixements que figuren al programa de l'assignatura i, simultàniament, pugui aprendre a convertir la reflexió sobre el quefer de l'activitat investigadora en una eina d'investigació.

Concretament, l'estudiant haurà d'analitzar:

- El tema, el problema i de la pregunta d'investigació.
- La construcció del marc teòric i la justificació de la investigació.
- La formulació dels objectius de recerca.
- Els dispositius de construcció de dades.
- La selecció d'informants.
- L'anàlisi de dades.
- L'informe d'investigació.

Aquest projecte de docència tutoritzada està basat en l'auto-aprenentatge, la qual cosa implica la no presencialitat de l'estudiant, tot i que es dedicarà una sessió d'aula per tal d'explicar el procediment que guiarà aquesta modalitat docent.

Així mateix, l'estudiant comptarà amb el suport del professorat de l'assignatura que monitoritzarà la realització de l'exercici i ajudarà a resoldre qualsevol dubte o accedir a una ampliació d'informació.

Temps de dedicació estimat: 10 hores.

AVALUACIÓ

Es contemplen dues possibilitats entre les quals poden optar els/les estudiants, elegint una d'elles:

1. La realització d'un examen que inclourà tot el desenvolupat a les sessions de teoria i pràctiques i que estarà inspirat en la bibliografia que incorpora aquest programa i la resolució d'un cas pràctic.
2. La realització, en grups d'un màxim de tres membres, d'una recerca (disseny i execució) de caire psicosocial. Aquesta recerca haurà de contemplar, entre d'altres, els següents aspectes: selecció de l'objecte a investigar, determinació del marc teòric més pertinent a l'objecte de recerca, utilització d'eines metodològiques desenvolupades al temari i execució del projecte de recerca dissenyat.

ASSIGNATURES DE LLIURE ELECCIÓ RECOMANADES

25207 Tècniques d'Investigació I: Introducció des de la Sociologia al coneixement i a l'ús de la metodologia i les tècniques, amb una aproximació a l'anàlisi de dades bivariades i trivariades.

25215 Tècniques d'Investigació II: Continuació de l'assignatura anterior, també aquesta posseeix un caràcter introductori i aborda aspectes relacionats amb la metodologia i les tècniques. Constitueix un primer apropament a les tècniques d'anàlisi de contingut.

20127 Mètodes d'Investigació en Antropologia Social i Cultural*: Assignatura orientada a reflexionar sobre el coneixement científic, tractar les postures epistemològiques que han causat més impacte (Falsacionisme, Hempel, els programes d'investigació científica i l'anarquisme metodològic) i abordar diferents qüestions substantives relacionades amb la producció del coneixement en Antropologia, però que tenen fortes implicacions per a la Psicologia social.

20130 Tècniques d'Investigació en Antropologia Social i Cultural: Un plantejament complet de la recerca, des de els prolegòmens a la redacció de l'informe.

21688 Anàlisi Qualitativa en Geografia: Tot i que el títol es refereix a la Geografia, els continguts d'aquesta assignatura proporcionen un tractament exhaustiu del disseny i desenvolupament d'una recerca mitjançant metodologia qualitativa.

21691 Metodologia de les Ciències Socials: També aquesta assignatura proporciona una visió completa del disseny, de la realització, de l'elaboració i de l'informe de recerca, així com també de la seva difusió.

23173 Anàlisi Qualitativa en Investigació Educativa: una visió completa de la recerca qualitativa en el context de la investigació educativa, amb una introducció a l'anàlisi quantitativa de dades qualitatives.

(*) Assignatures amb prerequisits

BIBLIOGRAFIA

- Bardin, L. (1977). *Análisis de contenido*. Madrid: Akal
Malgrat l'any de publicació, continua sent un dels millors textos que s'han editat sobre l'anàlisi de contingut. L'obra es desenvolupa mitjançant l'exposició d'estudis pràctics per, a continuació, fer una exposició teòrica. Es presenten diferents tipus d'anàlisi de contingut, deixant de manifest que aquesta no és una tècnica menor, sempre i quan s'utilitzi adequadament. Tota una lliçó sobre lo quantitatiu i lo qualitatiu.
- García Ferrando, J., Ibáñez, J. i Alvira, F. (Comp.) (1986). *El análisis de la realidad social. Métodos y técnicas de investigación*. Madrid: Alianza Editorial, 1990.
Un llibre excel·lent i complet, tot i que alguns capítols requereixen d'un cert nivell previ de coneixements per fer una lectura profitosa. A més dels plantejaments instrumentals habituals als llibres de metodologia, incorpora un tractament teòric i epistemològic que el converteix en un llibre singular. Hi ha capítols que tracten visions i plantejaments metodològics que no es troben habitualment en els manuals.
- Ghiglione, R. Matalon, B. (1978). *Las encuestas sociológicas*. México: Trillas, 1989.
Un dels millors llibres de metodologia, a més de ser un dels pocs escrits amb una visió fonamentada en la recerca en Psicologia social. El contingut de l'obra és força complet (només li falta el plantejament i disseny de la investigació) i didàctic, apuntalat amb observacions obtingudes de la pròpia experiència investigadora. És una obra de la que s'aprèn molt cada vegada que es revisa.
- Hammersley, M. I Atkinson, P. (1983). *Etnografía. Métodos de investigación*. Barcelona: Paidós, 1994.
Una obra clàssica dels estudis etnogràfics. Constitueix una molt bona introducció als mètodes etnogràfics de treball de camp, amb un fort accent en la importància de l'activitat reflexiva en el desenvolupament de la recerca. Inclou il·lustracions de treballs de camp molt valuoses per entendre l'activitat etnogràfica.
- Íñiguez Rueda, L. (Ed.) (2003). *Análisis del discurso. Manual para las ciencias sociales*. Barcelona UOC.
Es tracta d'un brillant manual que ofereix una visió força completa sobre el debat del paper del llenguatge en les ciències socials a l'hora que presenta una introducció a l'anàlisi de discurs i a l'anàlisi de la conversa. És tracta d'un text rigorós però, simultàniament, força accessible per a una persona que es vulgui introduir en l'anàlisi qualitativa.
- Quivy, R. I Campenhoudt, L. V. (1995). *Manual de recerca en ciències socials*. Barcelona: Herder, 1977.
Una introducció completa al procés d'investigació. És una obra molt didàctica, plena d'exemples i molt ben organitzada. Cada capítol és una fase del procés d'investigació i s'inclou un capítol final que dona una visió de conjunt. Es podria dir, que és quasi un mapa que permet anar construint pas a pas l'itinerari de la recerca.
- Rodríguez Gómez, G., Gil Flores, J. i García Jiménez, E. (1996). *Metodología de la investigación cualitativa*. Granada: Aljibe.
Visió panoràmica de la recerca mitjançant metodologia qualitativa. A més d'un tractament teòric, proporciona una visió pragmàtica de la realització d'una recerca: des del disseny fins la redacció de l'informe. Inclou quadres amb exemples i orientacions que resulten força útils.

- Ruiz Olabuenaga, J.I. (1996). *Metodología de investigación cualitativa*. Bilbao: Universidad de Deusto.
Un bon llibre de metodologia qualitativa. Proporciona una visió força completa (tot i que, de vegades, massa succinta) dels supòsits epistemològics, teòrics i metodològics d'aquesta metodologia. Constitueix una bona introducció, però per al desenvolupament de moltes de les tècniques que exposa cal consultar altres obres.
- Taylor, S.J. i Bogdan, R. (1990). *Introducción a los métodos cualitativos de investigación*. Buenos Aires: Paidós.
Un molt bon manual de metodologia qualitativa. Proporciona una visió sencera de la realització d'una recerca fonamentada en l'experiència de qui n'ha fet moltes. A més de reflexions de caire general, s'introdueix en els aspectes més pràctics de la recerca: des de el plantejament a la redacció de l'informe.
- Valles, M.S. (1999). *Técnicas cualitativas de investigación social. Reflexión metodológica y práctica profesional*. Madrid: Síntesis, 2000.
Un bon manual introductori on es combina la reflexió teòrica amb una visió aplicada de la realització de la recerca qualitativa i de l'aplicació d'algunes tècniques. És una obra interessant perquè proporciona un panorama complet de tot l'itinerari de la investigació.
- Velasco, H. i Díaz de Rada, A. (1997). *La lógica de la investigación etnográfica. Un modelo de trabajo para etnógrafos de la escuela*. Valladolid: Trotta.
Sen dubte, el millor manual d'etnografia escrit en llengua castellana. A més de la rigurositat en el plantejament, les explicacions entenedores i les il·lustracions aclaridores, el llibre és un exemple d'obra reflexiva que, contínuament, interroga al lector o lectora obligant-lo a prendre un paper actiu respecte a la investigació etnogràfica.